

Повернення «Святої грішниці»

Трагічна та романтична історія життя чудової актриси і оперної співачки Євлалії Кадміної, яка самохітно пішла з життя на сцені одного з харківських театрів (нині театр ім. Т.Шевченка), повернулася на цю ж сцену нещодавно у виставі за п'єсою «Свята грішниця Євлалія» О. Чепалова, майже 120 років по тому.

«Вона була вся вогонь, вся пристрасть, вся — поєднання протилежностей: мстива і добродина, шляхетна і злопам'ятна», — писав про Кадміну Тургенев. А.Луначарський порівняв з «кометою дивної краси» — назва книги про неї. Є, мабуть, закономірність у тому, що про Кадміну згадали сьогодні, на зламі століть: бракує «божевільних» пристрастей — меркантильність переважає. Так чи інакше, але в Московському театрі ім. М.Гоголя три роки тому відбулась прем'єра забутої п'єси О.Суворіна «Тетяна Рєпіна» (про Кадміну), а в Московському ТЮГу В.Фокін поставив п'єсу А.Чехова з такою ж назвою. Нову версію цієї історії, «Святу грішницю Євлалію» О.Чепалова поставили на малій сцені Харківського академічного театру ім. Т.Шевченка режисер Микола Яремків та художник Надія Швець.

Характерно, що сучасників Кадміної цікавило те, що відбувається «після» смерті актриси (тоді по Росії прокотилася хвиля самогубств молодих жінок, навіть з її отрутою — фосфорними сірниками). Сьогодні, мабуть, важливіше, що було «до того», тобто зрозуміти причини самогубства. У п'єсі Суворіна відповідь на поверхні: хвороблива, непостійна натура артистки не бачила різниці між життям та сценою. Вона хотіла, щоб у правдивість її почуттів вірив і її коханий, і глядачі. Проте п'єса XIX століття дещо перевантажена зайвими деталями, другорядними персонажами. У драмі «Свята грішниця Євлалія» з кільканадцяти персонажів лишилося практично три: власне Кадміна, її обранець Сабінін та закоханий в артистку Адашев. Але в п'єсі О.Чепалова з'явився ще старий Суфлер як уособлення Театру та його колоритний персонаж, а також Кадміна-співачка: «альтер-его» артистки, її співаюча душа (трагедія Кадміної викликана ще й втратою голосу, тому вона змінила амплу оперної співачки на драматичне).

Відповідно склалася й музична партитура вистави — романси П.Чайковського, який присвятив їй романс «Страшная минута». Фортепіанне тріо (І.Черничко, Л.Судакова, К.Жданова, музичний керівник та автор аранжувань В.Куценко) створює особливу, камерну ауру вистави, її неповторний інтонаційний колорит. А тексти романсів О.Апхутіна, О.Плещеева, О.Толстого та інших сучасників Кадміної — це і є «словник» міської лірики — кохання, зшаленілого без взаємності... Немов підкреслюючи тонку межу існування актриси

між життям та сценою, автор вмонтовує фрагменти п'єс О.Островського «Гроза» та «Василиса Мелентьева» (саме під час дії останньої Кадміна отруїлась). Адашев та Сабінін стають її сценічними партнерами.

«Чому люди не літають?» — ця фраза Катерини супроводжує Кадміну то як примхливе видіння, то як спізнале пророцтво. Тетяна Гриник, що грає головну героїню, підкреслює саме цю романтичність, хоча й не позбавляє її нервовості, непослідовності. Фліртуючи з Адашевим, щиросердним, але трішки нудуватим резонером, яким його грає Ю.Головін, Кадміна перебуває між двох полюсів. Перший, добродина, світить, та не гріє. Інший гріє, навіть обпікає, але не дає впевненості. Сергій Бережко зіграв багато героїв-коханців, проте його розсудливість та підступність у ролі Сабініна якісь легковажні, дрібні. Пристрасті, які вирують у душі Кадміної-актриси та жінки, експресивно підкреслює Кадміна-співачка — оперна солістка Лілія Кутищева. Старий Суфлер у виконанні Антонова — це єдина душа, що споріднюється із душею актриси, мовчазний свідок її борсань та поціновувач таланту. Саме він підбрав на цвинтарі, де було поховано актрису, заборонену єпархією «ікону» із зображенням «святої грішниці». Ікону, яка, до речі, й досі зберігається серед раритетів Харківського історичного музею, нагадуючи, що Євлалія Кадміна — не тільки давня театральна легенда, а й жива істота, прекрасна жінка, символ «отруєної» краси кінця XIX століття.

■ Сцена з вистави «Свята грішниця Євлалія». Харківський академічний український драматичний театр ім. Т.Шевченка. Режисер М.Яремків.

